

Хмара М.П.*

ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ НА ТЕРЕНАХ СНД

В статті розглядаються основні теоретичні підходи до економічних механізмів інтеграційних об'єднань на теренах СНД. На теренах СНД зараз склалася ситуація, за якої торгівля є чи не єдиним проявом економічної взаємодії та формою співробітництва.

Ключові слова: співдружність, економічні інтереси, інтеграційні процеси, економічні, технологічні та наукові зв'язки.

The article examines the main theoretical approaches to the integration of economic mechanisms of association in the CIS. In the CIS is a situation in which trade is not the only manifestation of economic interaction and form of cooperation.

Keywords: community, economic interests, integration processes, economic, technological, and scientific relations.

В статье рассматриваются основные теоретические подходы к экономическим механизмам интеграционных объединений на территории СНГ. На территории СНГ сейчас сложилась ситуация, при которой торговля является единственным проявлением экономического взаимодействия и формой сотрудничества.

Ключевые слова: содружество, экономические интересы, интеграционные процессы, экономические, технологические и научные связи.

Постановка проблеми. Однією із найбільш динамічних і впливових сучасних тенденцій та переконливих свідчень інтенсивного розвитку світового господарства є збільшення кількості регіональних інтеграційних об'єднань. Актуальним наразі є виокремлення та дослідження тих економічних факторів дезінтеграційних процесів у сфері торгівлі та науково-технологічного виробництва на теренах Співдружності, вплив котрих призводить до того, що впродовж досить тривалого часу на пострадянському просторі ще не виникло жодного повноцінного інтеграційного утвору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням перебігу інтеграційних процесів на теренах Співдружності присвячено праці багатьох російських вчених: Ю. Шишкова, Л. Косікової, М. Шумського, С. Жукова, О. Резнікової, Н. Федулової, Н. Зіядуллаєва, Ю. Юданова. Окремі аспекти проблематики інтеграції у рамках СНД досліджували українські науковці: Д. Лук'яненко, А. Філіпенко, В. Будкін, М. Дудченко, В. Сіденко, О. Шнирков, Ю. Пахомов, С. Пирожков, І. Бураковський.

Формулювання цілей статті. В Статуті Співдружності Незалежних Держав зазначається, що Співдружність не є державою та не має наднаціональних повноважень, а власне регіональне об'єднання на пострадянському просторі створено державами на доб-

* кандидат економічних наук, науковий співробітник науково-дослідної частини Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

ровільній основі. Стосовно ж членства в СНД, то країнами-членами Співдружності вважаються ті держави, котрі зобов'язуються дотримуватися Статуту СНД. Цим же документом окреслена процедура набуття статусу асоційованого члена СНД, а також визначено загальні цілі та принципи функціонування Співдружності. В Статуті СНД значна увага приділяється питанням колективної безпеки, військово-політичної співпраці й співробітництву в економічній, соціальній та правовій сферах діяльності країн пострадянського простору. [1]

Для країн пострадянського простору надзвичайно важливий період вибору економічної моделі розвитку та шляхів реформування національних економік співпадає з періодом становлення глобальної світогосподарської системи, що поглиблює проблеми соціальної трансформації викликами глобалізації. Сьогодні посткомуністичні країни перебувають на перетині багатьох глобальних процесів, отримавши можливість автономного стратегічного вибору та маючи приблизно однакові вихідні умови.

Однак, існує багато причин, котрі спрацьовують на користь процесів дезінтеграції держав Співдружності.

По-перше, після набуття незалежності держави СНД, сектори економік яких були часто взаємозалежними, втратили економічні, технологічні та наукові зв'язки. З цієї причини на початку 90-х рр. всі без винятку країни пострадянського простору переживали адаптаційний період до ринкових умов, котрий характеризувався занепадом промислового виробництва і спричиняв падіння показника ВВП. На теренах СНД зараз склалася ситуація, за якої торгівля є чи не єдиним проявом економічної взаємодії та формою співробітництва.

По-друге, задля сприяння підвищення конкурентоздатності та просування продукції держав Співдружності на ринки СНД, а також на світові ринки Виконавчим комітетом СНД було запропоновано сформуванню та надати перелік пропозицій кожної з країн.

Перелік містить продукцію хімічної промисловості, технологічне обладнання, електротехнічні вироби, засоби вимірів та контролю (Азербайджан); продукцію хімічних підприємств, кабельних, електротехнічних та інших заводів (Вірменія); засоби наземного транспорту, машини, обладнання та механізми, хімічну продукцію, полімерні матеріали, пластмаси та вироби (Білорусь); продукцію автомобільної, електротехнічної, хімічної, текстильної галузей, труби, добавки для металургії, ліки (Грузія); нафтохімічну продукцію, кольорові метали, прокат чорних металів, мінеральні добрива, лікарські препарати, продукцію машинобудівельного та оборонного комплексів (Республіка Казахстан); машинобудівельну, радіоелектронну та електротехнічну продукцію (Республіка Киргизстан); сільськогосподарські продукти, машини та обладнання для їх переробки, електро- та радіоапаратуру, взуття, швейні вироби (Молдова); металургійну, хімічну продукцію, машини та обладнання, трактори, автомобілі, судна, вимірювальні прилади, вироби легкої промисловості (Російська Федерація); електроприлади, холодильники, гідроагрегати, трансформатори, високовольтну апаратуру, насоси (Республіка Таджикистан); вироби хімічної промисловості, металургії, машинобудування, автомобілі, автобуси, сільськогосподарські машини, електрообладнання (Україна). [8]

Скоординована діяльність на просторі Співдружності дозволить замість нерегульованої конкуренції визначити та підсилити ключові сектори економіки кожної з держав, оптимізувати структуру виробництва країн, підвищити якість товарів, а також створити всі передумови для поглиблення виробничої кооперації та виходу продукції на світові ринки.

Значною негативною тенденцією розвитку відносин на пострадянському просторі є зволікання зі створенням нормативно-правової бази повноцінної інтеграційної взаємодії,

затягування з ратифікацією відповідних документів. Нерідко частина цих документів, через відсутність спільних економічних інтересів та незацікавленість в дії цих угод з боку однієї або декількох країн, втрачає силу ще до ратифікації. З цієї ж причини недійсними стають вже затвердженні угоди.

Нині найбільші взаємні потоки інвестицій спрямовуються до базових галузей пострадянських економік – паливно-енергетичного комплексу, металургії, машинобудівних галузей та металообробної, хімічної промисловості, а також до сектору послуг, а саме: банківсько-фінансового сектору, телекомунікацій та зв'язку, будівництва, готельно-ресторанного бізнесу, оптової торгівлі, операцій з нерухомістю.

Недалеке майбутнє – за біотехнологіями, котрі базуватимуться на досягненнях генної інженерії та молекулярної біології; нанотехнологіями, які дозволятимуть змінювати молекулярну будову речовини та створювати нові структури живої і неживої матерії; системами штучного інтелекту, глобальними інформаційними та комунікаційними мережами. Подальший розвиток отримають космічні технології, гнучке автоматизоване виробництво, робототехніка, атомна промисловість, новітні ресурсозберігаючі технології, інтегровані високошвидкісні транспортні системи [13, с. 30].

Кожна з країн СНД має багато розробок у цих сферах, отже, є всі можливості для повноцінної інтеграції у глобальний інноваційний простір, світової торгівлі наукомісткими товарами та інтелектуальною власністю. Однак, для поєднання науки та виробництва, в першу чергу, необхідно цілеспрямовано поєднувати діяльність та підтримку держави, можливості та ресурси приватного бізнесу та діяльність суспільних інституцій.

Висновок. Такі світові інтеграційні угруповання як ЄС, АСЕАН чи НАФТА яскраво демонструють можливості ефективної співпраці в економічній, соціальній, політичній, правовій, гуманітарній, екологічній та багатьох інших сферах міжнародної діяльності. Натомість, за умов інтеграції на пострадянському просторі спрацьовує значна кількість чинників дестабілізації, котрі унеможливають створення в рамках СНД навіть початкової форми регіональної інтеграції – зони вільної торгівлі. Зокрема, йдеться про політизацію економічних процесів; розбіжність в рівнях економічного та соціального розвитку держав; неузгоджене законодавство; розгалужену, проте неефективну інституційну систему; недосконалу міграційну політику. Саме ці розбіжності в рівнях розвитку стали основними причинами процесу переорієнтації зв'язків країн пострадянського простору поза його межами. Таким чином, відбувався пошук нових торговельних партнерів та інвесторів, що призвело до скорочення виробничої і науково-технологічної взаємодії між державами СНД.

Список використаних джерел

1. Устав Содружества Независимых Государств. [Електронний ресурс] // Исполнительный комитет СНГ. – Режим доступу: <http://www.ciss.minsk.by>.
2. Смирнов С. Внутренний спрос как основной «локомотив» роста стран ЭврАзЭС. / Сергей Смирнов // Экономическое обозрение. – 2007. – № 1. – С. 11-13.
3. Жуков С. Экономическое взаимодействие на постсоветском пространстве. / С. Жуков, О. Резникова // Кавказ & Глобализация. – 2006. –Т. 1 (1). – С. 109-123.
4. Europe in figures // Eurostat yearbook 2008. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2008. – 566 p. – ISBN 978-92-79-06607-8.
5. Содружество Независимых Государств в 2006 году: Статистический ежегодник = Commonwealth of independent states in 2006. – М.: Межгосударственный статистический комитет СНГ, 2007. – 682 с. – ISBN 978-5-89078-073-7.

6. Шурубович А. Белоруссия между Россией и Евросоюзом: варианты позиционирования в новой геоситуации. / А. Шурубович // Российский экономический журнал. – 2007. – № 3. – С. 73-84.
7. Жуков С. Экономические взаимосвязи на постсоветском пространстве. / С. Жуков, О. Резникова // Вопросы экономики. – 2007. – № 8. – С. 93-103. – ISSN 0042-87-36.
8. Статистический комитет СНГ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cisstat.com/rus>.
9. Косикова Л. Регион СНГ: фазы трансформации и нынешние стратегические возможности России: (к 15-летию Содружества Независимых Государств) / Л. Косикова // Российский экономический журнал. – 2006. – № 9–10. – С. 40–62. – ISSN 0130-9757.
10. Исполнительный комитет СНГ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ciss.minsk.by>.
11. Жуков С. Экономические взаимосвязи на постсоветском пространстве / С. Жуков, О. Резникова // Вопросы экономики. – 2007. – № 8. – С. 93–103. – ISSN 0042-87-36.
12. World economic outlook // Spillovers and cycles in the Global Economy / International Monetary Fund, April 2007. – 323 p.
13. Глазьев С. Закономерности долгосрочного технико-экономического развития / С. Глазьев // Международная экономика. – 2007. – № 7. – С. 23 –35.